

شناخت عوامل موفقیت در یادگیری

مؤلفان

روح اله کاکلی

آیت اله عویزی نژاد

جواد جمشیدی

عرفان مرادنژاد

انتشارات آزادی قلم

عنوان و نام پدیدآور	: شناخت عوامل موفقیت در یادگیری / مولفان روح اله کاکلی... [و دیگران].
مشخصات نشر	: تبریز: آزادی قلم، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۲ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۹۴۷-۶۰۰-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: مولفان روح اله کاکلی، آیت اله عزیزی نژاد، جواد جمشیدی، عرفان مراد نژاد.
موضوع	: یادگیری Learning انگیزش Motivation (Psychology) انگیزش در آموزش و پرورش Motivation in education
شناسه افزوده	: کاکلی، روح اله، ۱۳۶۰-
رده بندی کنگره	: LB۱۰۶۰
رده بندی دیویی	: ۳۷۰/۱۵۲۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۷۸۴۹۹۰

انتشارات آزادی قلم

۱. انتشارات آزادی قلم از هرگونه نقض هسیت به محتوای کتاب استقبال می کند.

۲. کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر محفوظ و متعلق به ناشر می باشد.

۳. نقل هرگونه مطلب با ذکر منبع بلامانع می باشد.

عنوان کتاب:	شناخت عوامل موفقیت در یادگیری
مؤلفان:	روح اله کاکلی، آیت اله عزیزی نژاد، جواد جمشیدی، عرفان مراد نژاد
ناشر:	انتشارات آزادی قلم
ویراستار:	امین شریفی
نوبت چاپ:	چاپ اول- بهار ۱۴۰۱
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۷۹۴۷-۶۰-۱
قیمت:	۵۵۰۰۰ تومان

آدرس اینترنتی: www.azadigalam.ir سایت فروشگاه: www.azadigalambook.ir

تلفن مرکز پخش: ۰۹۹۰۱۳۰۸۷۹۰

تلگرام: @azadigalam-pub

اینستاگرام: @azadigalam

فهرست مطالب

۱۱	 مقدمه
۱۹	 فصل اول: کلیات یادگیری
۱۹	 ۱. یادگیری
۲۱	 ۲. انواع یادگیری
۲۱	 الف: یادگیری کلامی
۲۲	 ب: یادگیری حرکتی
۲۲	 پ: یادگیری مشاهده‌ای
۲۳	 ت: یادگیری اجتماعی
۲۴	 ث: یادگیری تصادفی
۲۴	 ج: یادگیری نهفته
۲۵	 ۳. ویژگی‌های یادگیری
۲۵	 الف: تغییر در رفتار
۲۵	 ب: پایداری نسبی
۲۵	 پ: توانایی‌های بالقوه
۲۶	 ت: تجربه
۲۶	 ث: یادگیری یا وراثت
۲۷	 ۴. اختلال یادگیری
۲۸	 الف: عوامل بروز اختلالات یادگیری
۲۹	 ۱. عوامل آموزشی
۲۹	 ۲. عوامل محیطی
۳۰	 پ: عوامل روانی
۳۱	 ت: عوامل فیزیولوژیکی
۳۱	 ث: عوامل ژنتیکی
۳۱	 ج: عوامل بیوشیمیایی

- ۳۱..... چ: نقص جزئی در کار مغز
- ۳۱..... ح: تغذیه
- ۳۲..... ۵. نظریه‌های یادگیری
- ۳۲..... الف: تداعی گرایی
- ۳۲..... ب: یادگیری اجتماعی
- ۳۲..... پ: شناخت گرایی
- ۳۳..... ت: حافظه و یادگیری
- ۳۳..... ث: فیزیولوژی یادگیری و حافظه
- ۳۳..... ج: گستره روانشناسی یادگیری
- ۳۴..... ۶. تحلیل نقاط ضعف و قوت برنامه ارزشیابی
- ۳۴..... الف: ملاک‌های مرتبط با ارزیابی پژوهش کیفی
- ۳۴..... ۱. صحت و اعتمادپذیری
- ۳۵..... ۲. انتقال‌پذیری
- ۳۵..... ۳. وابستگی و انکاپذیری
- ۳۶..... ب: یافته‌ها
- ۳۷..... ۱. حذف زحمت معلمان در نگارش فهرست علمی دانش‌آموزان
- ۳۷..... ۲. استفاده از روش‌های متعدد در ارزیابی دانش‌آموزان
- ۳۸..... ۳. کاهش استرس دانش‌آموزان
- ۳۹..... ۴. فرایندی بودن سنجش دانش‌آموزان
- ۴۰..... ۵. کاهش دردهای معلمان در خصوص پاسخگویی به والدین
- ۴۲..... ۶. کاهش پدیده مطالعه شب امتحان
- ۴۳..... ۷. حل مسئله مردودی دانش‌آموزان به خاطر ضعف در یک درس
- ۴۴..... ۸. انعطاف‌پذیری بیشتر ارزشیابی توصیفی
- ۴۵..... ب: نقاط ضعف ادراک شده در خصوص ارزشیابی توصیفی
- ۴۵..... ۱. افت سطح و میزان تلاش دانش‌آموزان
- ۴۶..... ۲. افزایش افت تحصیلی پنهان و آشکار
- ۴۷..... ۳. کاهش عدالت در سنجش دانش‌آموزان

۴. کاهش افراطی استرس دانش آموزان ۴۷
۵. افزایش فشار روانی و جسمی پر دامنه بر معلمان ۴۹
۶. عدم تناسب بین امکانات موجود و الزامات ۵۰
- فصل دوم: یادگیری الکترونیکی ۵۳
۱. گوناگونی یادگیری الکترونیکی ۵۵
- الف: آموزش الکترونیکی خود رهبر ۵۵
- ب: یادگیری الکترونیکی تسهیل کننده ۵۵
- پ: یادگیری الکترونیکی مربی رهبر ۵۶
۲. یکپارچه سازی یادگیری الکترونیکی و کلاسی ۵۶
۳. مدل های یکپارچه سازی مدیریت دانش و یادگیری آنلاین ۵۸
- الف: مدل ادغام تکنولوژی مدیریت دانش و یادگیری آنلاین ۵۸
- ب: مدیریت دانش و ادغام آموزش الکترونیکی ۵۹
- پ: طراحی سیستم آموزش الکترونیکی برای انتشار دانش ۶۱
۴. نقش عوامل فرهنگی در یادگیری الکترونیکی ۶۲
- الف: اهداف فرهنگی ۶۵
- ب: اهداف اجتماعی ۶۵
۵. نظریه بافت فرهنگی اجتماعی ۶۵
۶. نظریه حضور اجتماعی ۶۶
۷. مزایای کاربرد یادگیری الکترونیکی ۷۰
- الف: کاهش هزینه های آموزشی مبتنی بر یادگیری ۷۱
- ب: کسب درآمد بیشتر برای شرکت های استفاده کننده ۷۱
- پ: افزایش بهره وری با آموزش آموزش الکترونیکی ۷۱
- ت: افزایش رضایت مندی شغلی کارکنان ۷۲
- ث: یادگیری با انعطاف پذیری دوره آموزش الکترونیکی ۷۲
- ج: بستری همیشگی در دسترس ۷۲

۷۲.....	ج: راحتی و آرامش در آموزش
۷۳.....	ح: سازمانی با دانش روز
۷۳.....	۸. معایب آموزش الکترونیکی
۷۳.....	الف: مناسب نبودن یک نوع و روش آموزش برای همه
۷۴.....	ب: انزوا
۷۴.....	پ: مسائل فنی
۷۵.....	ت: عدم کنترل
۷۶.....	فصل سوم: پیشرفت تحصیلی و طراحی آموزش
۷۷.....	۱. جهت دهی به آموزش از طریق طراحی سؤال خوب
۷۸.....	۲. طراحی آموزشی
۷۹.....	الف: مراحل طراحی آموزشی
۷۹.....	۱. تحلیل و تنظیم هدف های آموزشی
۸۰.....	۲. تحلیل و تعیین موقعیت آموزشی
۸۱.....	۳. تحلیل و تعیین محتوا، روش و وسایل آموزشی
۸۲.....	۴. تحلیل و تعیین نظام ارزشیابی
۸۳.....	۳. ویژگی های ابزار سنجش
۸۳.....	الف: طرح سنجش
۸۶.....	۴. ارزشیابی
۸۷.....	الف: هدف ارزشیابی
۸۸.....	ب: اهمیت و ضرورت ارزشیابی
۸۹.....	۱. از نظر معلم
۸۹.....	۲. از نظر شاگرد
۹۰.....	ب: انواع ارزشیابی
۹۰.....	۱. ارزشیابی تشخیصی
۹۱.....	۲. ارزشیابی تکوینی
۹۱.....	۳. ارزشیابی تراکمی (پایانی)
۹۳.....	فصل چهارم: نقش انگیزش در آموزش و یادگیری

۱. تعریف انگیزش و انگیزه ۹۳
۲. اهمیت انگیزش ۹۵
- الف: انگیزش عمومی برای یادگیری ۹۶
- ب: انگیزش اختصاصی برای یادگیری ۹۶
۳. نقش انگیزش در یادگیری دانش آموزان ۹۷
۴. رویکردهای مختلف انگیزشی ۹۸
- الف: رویکرد رفتاری ۹۹
- ب: رویکرد شناختی ۹۹
- پ: رویکرد انسان گرایی ۱۰۰
۱. انسان گرایی، انگیزش به عنوان رشد و نمو ۱۰۱
۲. خود، زیربنای انسان گرایی ۱۰۱
۳. انگیزش و نیاز ۱۰۲
- الف: نیازهای اساسی ۱۰۲
- ب: فرا نیازها یا نیازهای مربوط به خود شکوفایی ۱۰۴
- پ: رویکرد اجتماعی - فرهنگی ۱۰۶
- ت: رویکرد انتظار ضرب در ارزش ۱۰۷
- ث: نظریه انگیزش پیشرفت ۱۰۸
۵. ارتباط انگیزه پیشرفت با سایر جنبه‌های زندگی ۱۱۱
- الف: ارتباط انگیزه پیشرفت با شیوه‌های فرزندپروری ۱۱۱
- ب: ارتباط انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی ۱۱۲
- پ: ارتباط انگیزه پیشرفت و شغل ۱۱۲
- ت: ارتباط انگیزه پیشرفت و جنسیت ۱۱۲
- ث: ارتباط بین انگیزه پیشرفت و منبع کنترل ۱۱۳
- ج: ارتباط انگیزه پیشرفت و فرهنگ جامعه ۱۱۳
- چ: ارتباط انگیزه پیشرفت با یادگیری و عملکرد ۱۱۴
۶. راهکارهای ایجاد انگیزش در دانش آموزان ۱۱۴

مقدمه

بقا و پویایی جوامع در گرو کیفیت نظام‌های آموزشی در سطح ملی و بین‌المللی است. این امر خود در گرو تدارک شرایط مناسب برای غنی‌سازی فرایند یاددهی، یادگیری معنادار، عمیق و مداوم به‌ویژه در دوره ابتدایی است. در این راستا، نظام سنجش آموخته‌ها، به عنوان بخش جدایی‌ناپذیر از نظام آموزش، نقش ویژه و چندگانه‌ای را ایفا می‌کند. از یک سو به گردآوری شواهدی برای سنجش میزان تحقق آموخته‌ها و دستیابی به اهداف پرداخته، از دگرسو نقش تسهیل‌گر برای تقویت و تحکیم آموخته‌ها و کمک به تدریس و یادگیری را ایفا نموده و در وضعیتی برتر، زمینه مناسب برای پرورش شهروندان مسئول، پاسخگو، مولد، مبدأ، متعهد، خودارزایی، نقاد، خلق‌کننده دانش و یادگیرنده مادام‌العمر و موفق در ایفای نقش‌های متنوع و متعددی که در جامعه داشته یا خواهند داشت، را فراهم می‌آورد؛ آنچه که در رویکردهای سنجش اصیل و سنجش به مثابه یادگیری مورد توجه قرار می‌گیرد. در نظام‌های نوین و پیشرفته سنجش آموخته‌ها، علاوه بر سنجش میزان تحقق اهداف، کشف نیازها، تصریح اهداف، شناخت نقاط ضعف و قوت، به اصلاح مستمر و غنی‌سازی فرایندهای یاددهی و یادگیری از طریق ارائه بازخوردهای اثربخش پرداخته تا ضمن کاهش نارسایی‌ها، بستر مساعدی برای رشد همه‌جانبه فراگیران، فراهم آید. در این نظام‌ها، با انتخاب دقیق و آموزش‌های بهینه و مستمر، شرایطی فراهم می‌گردد تا معلمان از صلاحیت‌های حرفه‌ای توان‌آمان آموزش، پژوهش و سنجش برخوردار شوند، به گونه‌ای که آن‌ها در عمل، ضمن مسئله‌شناسی، مسئله‌یابی و مسئله محوری با هدایتی هوشمندانه و مشارکت موثر، صحیح و مسئولانه

دانش‌آموز در فرایندهای یاددهی و یادگیری او را نسبت به ضرورت خودارزیابی و توجه دقیق بر نقاط قوت‌ها و کاستی‌های خود، آگاه‌ساخته و توانمندی لازم برای ادامه تلاش‌های هوشمندانه مبتنی بر تشخیص نقاط ضعف فردی را تقویت می‌نمایند. در این نظام، بر ضرورت توجه، احترام و برنامه‌ریزی متناسب با تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان، تاکید می‌گردد. به‌دیگر سخن، در این نظام‌ها، تلاش معلمان بر این است تا با ایفای نقش سازنده در سراسر چرخه طراحی تا اجرای آموزش، شرایط مناسب برای بهبود سطح و عمق یادگیری و عملکرد فراگیران فراهم گردد به گونه‌ای که ضمن ایجاد بستر مناسب برای یادگیری معنادار و اصیل، لذت یادگیری را در ذائقه دانش‌آموزان ایجاد کرده و احساس نیاز به یادگیری مادام‌العمر را در آنان نهادینه کند. نظام آموزش ابتدایی به دلیل نقش بی‌بدیلی که در شکل‌دهی به بنیان‌های تربیتی جوامع دارد، از رسالت و جایگاه رفیعی برخوردار است. به نحوی که می‌توان تعالی جامعه و تحقق اهداف کلان آن را متأثر از کیفیت این نظام دانست. نتیجه مطالعات سازمان توسعه و همکاری اقتصادی نشان می‌دهد که کیفیت نظام آموزشی و به‌ویژه آموزش ابتدایی، محور بنیادین رشد اقتصادی پایدار، کاهش فقر، افزایش ظرفیت پاسخ‌گویی به فضای رقابتی کار و فناوری در جهان امروز و به‌طور کلی، رفاه عمومی کشورها است. کنکاشی در برنامه‌های تحول در کشورهای پیشگام، مؤید سرمایه‌گذاری و تمرکز آن‌ها در کیفیت‌بخشیدن به نظام آموزش و پرورش به‌ویژه آموزش ابتدایی دارد. پیشنهاد و تاکید شده است که در دوره ابتدایی به عنوان، پایه‌ای‌ترین دوره که به درستی جایگاه خشت اول و پی و بنیاد ساختمان نظام آموزشی به شمار می‌رود، شایسته ترین و باکیفیت‌ترین مربیان و کادر آموزشی، مدیران، فضای و امکانات

آموزشی، دقیق‌ترین طرح‌ها و برنامه‌ها و اصیل‌ترین تکالیف، شیوه آموزشی، مدیریت و جهت‌گیری آموزشی در این دوره تدارک دیده شود. سنگاپور از جمله کشورهای پیشگام در عرصه سنجش‌آموخته‌ها در نظام آموزش ابتدایی است. اخیراً با شعار «تمرکز بیشتر بر آموزش ابتدایی به‌منظور آمادگی بهتر دانش‌آموزان برای آینده» با استفاده از سنجش فراگیر برنامه‌های موثر و تحول‌برانگیزی را در ارتقای آموزش ابتدایی برداشته است. نظام ارزشیابی توصیفی در دوره‌ی ابتدایی در ایران، از سال تحصیلی ۱۳۸۳ - ۱۳۸۲ باهدف ایجاد تغییرات بنیادی در نظام موجود ارزشیابی و با عنایت به رویکردهای نوین در فرایند یاددهی-یادگیری و شیوه‌های اثربخش ارزشیابی دانش‌آموزان، بر اساس دستورالعمل شورای عالی آموزش و پرورش در تعدادی از مدارس دوره ابتدایی اجرا شد. تأکید این نظام بر تغییر مقیاس کتبی به مقیاس کیفی (ارزشیابی توصیفی) و ارزشیابی پایانی به ارزشیابی تکوینی، و به‌کارگیری کارنامه توصیفی و ابزارهایی برای سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان متناسب با مقیاس مورد نظر است. این طرح بر اساس مصوبه ۷۶۹، جلسه شورای عالی آموزش و پرورش به تاریخ ۱۳۸۷/۴/۱۸، پس از یک دوره اجرای آزمایشی، از سال ۱۳۸۸-۱۳۸۹ در تمامی مدارس ابتدایی کشور، به اجرا گذاشته شده است. با اجرای تدریجی این طرح، طی ۵ سال از سال تحصیلی ۸۸-۸۹، ابتدا پایه اول و در سنوات بعدی به ترتیب سایر پایه‌ها، به‌طور کامل تحت پوشش این طرح قرار گرفت (مجموعه مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۸۷). در حال حاضر این طرح در کلیه پایه‌های دوره ابتدایی در حال اجرا است.